

AGEL

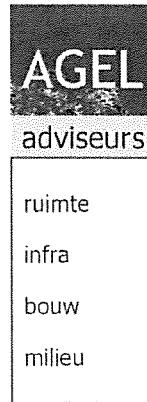
adviseurs

ruimte
infra
bouw
milieu

**Nader onderzoek
Flora- en faunawet**

**Ontsluiting Bio Sciense Park
te Leiden**

**INZICHT
&
OVERZICHT**

Nader onderzoek Flora- en faunawet

Ontsluiting Bio Sciense Park te Leiden

Opdrachtgever : Servicepunt 71 – Inkoop

Postbus 171

2300 AD LEIDEN

Projectnummer : 20120016-00

Status rapport / versie nr. : Definitief 01

Datum : 02 oktober 2012

Opgesteld door : ing. G. Spruijt/ T. Kooij (Ekoza)

Gecontroleerd door : ing. G. Moret

Voor akkoord : Ing. G. Moret

Paraaf :

Versie nr.	Datum	Omschrijving	Opgesteld door	Gecontroleerd door
D01	02-10-2012	Nader onderzoek Flora- en faunawet Ontsluiting Bio Sciense Park te Leiden	GS 	GM

Eerland
CERTIFICATION
NEN-EN ISO 9001

Postbus 4156
4900 CD Oosterhout
Hoevestein 20b
4903 SC Oosterhout

t.(0162) 456481
f.(0162) 435588
info@ageladviseurs.nl
www.ageladviseurs.nl

INHOUD

blz.

1	INLEIDING	2
1.1	Aanleiding en doelstelling	2
1.2	Leeswijzer	2
2	SITUATIE EN WETTELIJK KADER	3
2.1	Gebiedsbeschrijving	3
2.2	Natuurbeleid en wetgeving	4
3	ONDERZOEKSVRAGEN	5
3.1	Inleiding	5
3.2	Boomvalk	5
3.3	Rietorchis	5
3.4	Vleermuizen	6
4	ONDERZOEKSMETHODIEK	7
4.1	Boomvalk	7
4.2	Rietorchis	7
4.3	Vleermuizen	7
5	RESULTATEN VELDONDERZOEK	8
5.1	Boomvalk	8
5.2	Rietorchis	8
5.3	Vlieroutes vleermuizen	8
5.4	Paarverblijven vleermuizen	9
6	CONCLUSIES	10
6.1	Conclusie boomvalk	10
6.2	Conclusie rietorchis	10
6.3	Conclusie vleermuizen	10
6.4	Vrijstellingen en ontheffingen	10
6.5	Ontheffingsaanvraag en mitigatie	10
7	GERAADPLEEGDE BRONNEN	11

BIJLAGEN

1. Foto's plangebied (diverse veldinventarisatie)
2. Flora- en faunawet

1 INLEIDING

1.1 Aanleiding en doelstelling

Ten behoeve van de aanleg van een ongelijkvloerse kruising vanaf de Plesmanweg naar het Bio Science Park is het noodzakelijk om inzicht te krijgen in de mogelijke gevolgen voor de natuur. Hier toe is door Bureau Stadsnatuur Rotterdam een quickscan flora- en faunawetgeving uitgevoerd. Uit de quickscan komt naar voren dat er nader onderzoek verricht dient te worden naar vleermuizen (paarverblijven en vliegroutes in het najaar), boomvalk en rietorchis. Andere (beschermde) soortgroepen worden of uitgesloten of ze zullen geen hinder ondervinden van de voorgenomen ingreep. Servicepunt 71 heeft, in opdracht van de gemeente Leiden, AGEL adviseurs opdracht verstrekt het nader onderzoek uit te voeren.

Doel van het aanvullend onderzoek is om inzichtelijk te krijgen of voor het uitvoeren van de werkzaamheden een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet nodig is. Het aanvullend onderzoek naar de aanwezigheid van boomvalk, rietorchis en vleermuizen (paarverblijfplaatsen en vliegroutes) is in samenwerking met Ekoza Ecologisch onderzoek en advies verricht.

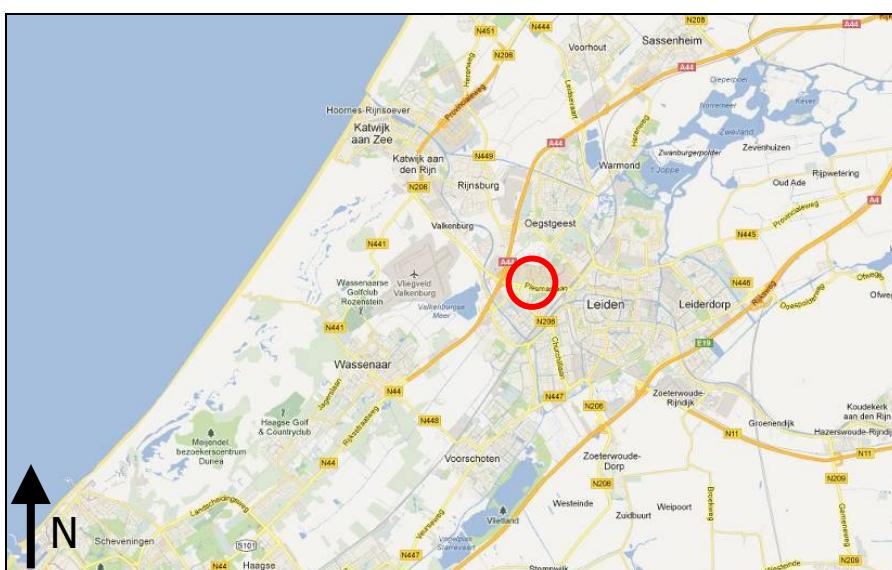
1.2 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 zal ingegaan worden op de ligging van de onderzoekslocatie en het wettelijke kader. Hoofdstuk 3 geeft de onderzoeks vragen weer en een beschrijving van de te onderzoeken soorten. In hoofdstuk 4 wordt ingegaan op de gehanteerde onderzoeks methodiek, waarna in hoofdstuk 5 de onderzoek resultaten worden weergegeven. Hoofdstuk 6 sluit de rapportage af met getrokken conclusies per onderzochte soort.

2 SITUATIE EN WETTELIJK KADER

2.1 Gebiedsbeschrijving

Leiden is gelegen in Zuid-Holland tussen Den Haag en Haarlem (fig. 1). Het plangebied bestaat uit enkele wegen, bermen en watergangen met bijbehorend groen en bomen rondom de kruising Plesmanlaan – Ehrenfestweg en bevat een deel van de Doctor Lelylaan en Haagse Schouwweg (fig. 2). De bermen aan de noordzijde en centraal in de Plesmanlaan waren half juni ongemaaid met soms 1,5 hoog gras en diverse algemene plantensoorten. Aan de zuidzijde bevonden zich, rondom de bebouwing, op veel plaatsen aangelegde gecultiveerde struiken en/of perkbeplanting dan wel kort gemaaid gras (bijlage 1).

Figuur 1: Topografische kaart plangebied met planlocatie rood omcirkelt (bron: www.google.nl/maps).

Figuur 2: Luchtfoto plangebied met planlocatie rood omlijnt (bron: www.google.nl/maps).

2.2 Natuurbeleid en wetgeving

In Nederland zijn meerdere wetten die de flora en fauna in ons land beschermen. Dit zijn de Flora en faunawet en de natuurbeschermingswet. In dit onderzoek is alleen de Flora- en faunawet van toepassing. Hieronder volgt een korte samenvatting van deze wet. Een uitgebreidere beschrijving is te vinden in bijlage 2.

Flora- en faunawet

De Flora- en faunawet beschermt alle in Nederland levende soorten. Voor alle soorten geldt er een 'zorgplicht': een ieder dient voldoende zorg in acht te nemen voor in het wild levende planten en dieren.

In de verschillende verbodsbeperkingen is opgenomen dat er geen handelingen worden uitgevoerd die schadelijk (kunnen) zijn voor de soort. Middels een Algemene Maatregel van Bestuur is de regelgeving rond de Flora- en faunawet nader ingevuld. De AMvB onderscheidt 3 categorieën van soorten.

- Soorten van Tabel 1, hiervoor geldt een algemene vrijstelling bij ruimtelijke ontwikkelingen en beheersmaatregelen.
- Soorten van Tabel 2; hiervoor geldt een vrijstelling voor bestendig beheer en onderhoud of bestendig gebruik of ruimtelijke ontwikkelingen, indien gewerkt wordt volgens een goedgekeurde gedragscode. Voor andere activiteiten is een ontheffing nodig. Een ontheffingsaanvraag voor deze soorten wordt getoetst aan het criterium 'doet geen afbreuk aan gunstige staat van instandhouding van de soort'.
- Soorten van Tabel 3; dit zijn strikt beschermde soorten waarvoor bij ruimtelijke ontwikkelingen alleen een ontheffing wordt verleend indien er geen andere bevredigende oplossing voorhanden is, er sprake is van een in de wet genoemde reden van openbaar belang en er geen afbreuk worden gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort. Voor bestendig gebruik en beheer geldt ook voor deze soorten een vrijstelling, mits men werkt op basis van een door de minister goed gekeurde gedragscode.

Alle in Nederland voorkomende vleermuissoorten zijn opgenomen in tabel 3 van de Flora- en Faunawet. Ook alle broedende vogels zijn beschermd volgens tabel 3.

3 ONDERZOEKSVRAGEN

3.1 Inleiding

Uitgangspunt voor het onderzoek vormt de Flora- en faunawet die aangeeft welke soorten op welke manier beschermd zijn en de resultaten uit de eerdere uitgevoerde quickscan. Aan de hand van de quickscan zijn er voor het nader onderzoek een aantal onderzoeks vragen te formuleren:

- Zijn er broedende boomvalken in het plangebied aanwezig?
- Zijn er orchideeën, met name rietorchis, in het plangebied aanwezig?
- Zijn er paarverblijven of vliegroutes van vleermuizen in het plangebied aanwezig?

3.2 Boomvalk

De boomvalk is een zomergast en keert terug uit Afrika vanaf eind april. Deze roofvogel bouwt zelf geen nest maar maakt voornamelijk gebruik van oude kraaiennesten. De boomvalk broedt vooral in bosranden, houtwanden en rijen bomen in open landschap. Bij gebrek aan bomen wordt ook wel genesteld in hoogspanningsmasten. Het voedsel bestaat voornamelijk uit grote vliegende insecten zoals libellen en uit zangvogels. De jongen komen rond begin juli uit het ei en vliegen gewoonlijk een maand later uit. Ze worden dan nog tot in september af en toe gevoerd.

In het bijzonder zijn de hoge populieren langs de noordzijde van de Plesmanlaan geschikt als broedlocatie voor boomvalk. Maar binnen het plangebied bevinden zich op meerdere plekken hoge geschikte bomen.

3.3 Rietorchis

De rietorchis (*Dactylorhiza majalis* subsp. *praetermissa*, synoniem: *Dactylorhiza praetermissa*) is een Europese orchidee van het geslacht *Dactylorhiza* (handekenskruiden). Het is een ondersoort van *Dactylorhiza majalis*, die vooral voorkomt in vochtige biotopen. De rietorchis groeit op niet te voedselrijke, natte grond met een basische invloed hetzij van het grondwater, hetzij van de bodem zelf. Hij komt voor in veel verschillende biotopen zoals graslanden, trilvenen, veenmosrietlanden, op zandplaten en opgespoten terreinen, weilanden, kleiputten, bosopslag, moerassen en pionervegetaties. In het merendeel van de populaties van subsp. *praetermissa* komen zowel planten voor met geheel ongevlekte bladen als planten die bladen bezitten met ringvormige vlekken. De laatste worden wel als variëteit opgevat: var. *Junialis*.

Het voorkomen van deze soort is in de directe omgeving van het projectgebied al eerder aangetoond middels het Stadsnatuurmeetnet Leiden (Moerland 2010; Moerland *et al.* 2010). Zoals langs de Trambaan, ten noordoosten van het projectgebied. Een losse waarneming van de soort werd in 2010 gedaan langs de Doctor Lelylaan op een locatie die grens aan het projectgebied (pers. med. R. Andeweg aan A. de Baerdemaeker & W. Moerland, bSR).

3.4 Vleermuizen

Vleermuizen leven in een netwerk van verschillende verblijfplaatsen door het jaar heen. Zo hebben vleermuizen o.a. kraamverblijfplaatsen, paarverblijfplaatsen en winterverblijfplaatsen.

De vrouwtjes wonen in de zomer in kraamverblijfplaatsen. Hier brengen ze hun jongen groot. Meestal leven ze hierbij in groepen (kolonies). Watervleermuizen, ruige dwergvleermuizen en rosse vleermuizen zijn voornamelijk boombewonende vleermuizen. De kolonies van deze soorten zijn vaak te vinden in verlaten spechtenholten, of holten die door rotting bij een afgebroken tak ontstaan zijn. Veel soorten vleermuizen staan bekend als gebouwbewoners. Laatvliegers, meervleermuizen en gewone dwergvleermuizen zijn bijvoorbeeld gebouwenbewoners. Ze kiezen als onderkomen vaak spouwmuren van woonhuizen. Andere soorten, bijvoorbeeld gewone grootoorvleermuizen, hebben een voorkeur voor grote open ruimten zoals kerkzolders.

Zowel de mannetjes als de vrouwtjes vertrekken aan het einde van de zomer naar speciale paarkwartieren, waar ze slechts kort verblijven. Op deze plaatsen, die zowel in bomen als gebouwen te vinden zijn, roepen de mannetjes luid om vrouwtjes aan te trekken.

Uiteindelijk keren de vleermuizen ieder jaar terug naar hun vaste serie verblijfplaatsen, die dus vele tientallen jaren achter elkaar in gebruik kunnen zijn.

Vleermuizen gebruiken afhankelijk van de soort min of meer vaste vliegroutes om van hun verblijfplaats naar het foageergebied te komen. Soorten die in het open luchtruim jagen gedragen zich daarin vrijer dan soorten die dicht op de vegetatie jagen. Voor sommige vleermuissoorten is de vliegroute tegelijkertijd foageergebied. De lengte van een vliegroute verschilt van een paar honderd meter tot zo'n vijf kilometer.

Vleermuizen overwinteren in gebouwen, bunkers, ijskelders, groeven en boomholtes. In de winter moet de verblijfplaats koel en vorstvrij zijn. Watervleermuizen, meervleermuizen, franjestaarten en baardvleermuizen gebruiken voor de winterslaap vooral mergelgroeven, forten, bunkers en ijskelders.

4 ONDERZOEKSMETHODIEK

4.1 Boomvalk

Op 21 juni, 28 juni en 18 juli 2012 is gezocht naar boomvalken dan wel mogelijke nesten van deze soort. Op het moment dat het vrouwtje op de eieren zit, in juni, is het erg stil rond het nest en is de soort relatief moeilijk te vinden. Zo gauw echter vanaf begin juli de jongen er zijn, zijn de ouders duidelijk hoorbaar wanneer potentiële predatoren op de huid worden gezeten. Hieronder zijn de omstandigheden per bezoek terug te vinden.

Tabel 1: De omstandigheden tijdens de boomvalk/rietorchis veldbezoeken.

Datum	Tijd	Weer	Wind
21 juni	7.00 u -10.50u	Zonnig, 17 °C	ZO 3
28 juni	9.30u – 12.15 u	Zonnig, 24 °C	ZZO 3
18 juli	8.00 u – 11.10 u	Zonnig, 18 °C	ZW 4

4.2 Rietorchis

In de ochtend van 21 en 28 juni 2012 is het plangebied geheel doorlopen en is er gezocht naar orchideeën, in het bijzonder de rietorchis. Ook overige beschermde soorten werden genoteerd. Moeilijk of niet toegankelijke slootzijden werden met behulp van een verrekijker vanaf de overkant bekeken. Voor de omstandigheden zie tabel 1.

4.3 Vleermuizen

De gehanteerde methode bestond uit onderzoek met een batdetector in de avonduren. Het onderzoek is uitgevoerd volgens het protocol Vleermuizen 2012. De brancheorganisatie Netwerk Groene Bureaus (NGB) en de Zoogdiervereniging ontwikkelden in 2009 in overleg met de Dienst Landelijk Gebied (DLG) en de Gegevensautoriteit Natuur (GaN) het eerste protocol. Sindsdien wordt het protocol jaarlijks geactualiseerd. De organisaties werken hier voor samen in het Vleermuisvakberaad. De Gegevensautoriteit Natuur stelt het protocol formeel vast.

Met de batdetector werd gedurende twee avonden geluisterd en gezocht naar langs vliegende vleermuizen (tabel 2). Het opsporen van vliegroutes is makkelijker in de avonduren omdat vleermuizen dan massaler en geconcentreerder hun weg naar de foerageergebieden ingaan. Ook werd tijdens deze bezoeken met de batdetector geluisterd naar eventuele paarroepen van mannelijke vleermuizen. Ze lokken hiermee vanuit of nabij hun paarverblijf de vrouwtjes.

Voor de inventarisaties is gebruik gemaakt van een batdetector met time-expansion (Petterson D240x). Hiermee kunnen vertraagde opnames worden gemaakt zodat deze geanalyseerd kunnen worden in het programma Batsound. Met name voor de soorten van het geslacht *Myotis* is dit noodzakelijk om tot een zekere determinatie te komen. In dit onderzoek is dit uiteindelijk niet nodig gebleken.

Tabel 2: De omstandigheden tijdens de vleermuis veldbezoeken.

Datum	Tijd	Weer	Wind
20 aug	20.35 u -23.45u	Helder, 18 °C	ZW 1-2
03 sep	20.25 u – 23.55 u	Helder, 20 °C	NW 1

5 RESULTATEN VELDONDERZOEK

5.1 Boomvalk

Tijdens de drie boomvalkronden in juni/juli alsmede noch tijdens de bezoeken in augustus zijn er geen boomvalken of verdachte nesten waargenomen. Vooral de hoge populieren aan de noordzijde van het plangebied bieden een potentiële broedplek. Maar ook andere hoge bomen in met name het centrale en zuidwestelijke deel zouden nesten kunnen herbergen. Dit was echter niet het geval.

5.2 Rietorchis

Op 21 juni en 28 juni werden er geen vegetatieve of bloeiende rietorchissen aangetroffen binnen het plangebied. Wel werden er net buiten dit gebied, aan de Verbeekstraat (fig. 3) in de berm ter hoogte van de fietsenstalling tenminste vier exemplaren van de bijenorchis (*Ophrys apifera*) aangetroffen: drie uitgebloeide en een bloeiende plant. De bijenorchis behoort net zoals de rietorchis tot de beschermde plantensoorten uit tabel 2 van de Flora- en Faunawet. Verder stonden er in de sloot ten noorden van de paardenwei zwanenbloemen in de slootkant en in de grote berm van de Plesmanlaan (fig. 4), ten westen van de Ehrenfestweg wilde marjolein, gras- akker- en ruig klokje. De hoge abundantie binnen en de floristische samenstelling van deze berm duidt op een niet natuurlijke oorsprong van de planten maar een afkomst vanuit een wild bloemzaadmengsel.

Figuur 3: De bijenorchis en de vindlocatie ervan aan de verbeekstraat.

5.3 Vlieroutes vleermuizen

Tijdens de avondbezoeken zijn op diverse plekken foeragerende gewone dwergvleermuizen waargenomen (fig. 4) en is gelet op de mogelijke aanwezigheid van meerdere doelgericht over- en voorbijvliegende vleermuizen. Veel wegen in het plangebied zijn geflankeerd door bomen, wat aantrekkelijk is voor vleermuizen omdat een aantal soorten zich aan de hand hiervan oriënteren. Daarnaast is er parallel aan de af- en oprit naar de A44 vanaf de N206 een sloot aanwezig met aan weerszijden bomen, welke mogelijk een aantrekkelijke, rustige en donkere vliegroute dan wel foerageerplaats biedt. Er waren hier inderdaad gewone dwergvleermuizen korte tijd aan het foerageren.

Er was geen sprake van meerdere rechtlijnig, in één richting en schijnbaar doelgericht vliegende vleermuizen en dus is een vliegroute niet gevonden.

Figuur 4: De plekken met foeragerende (geel) en roepende gewone dwergvleermuizen (oranje). Rode stip geeft de plek aan van een roepende rosse vleermuis. De paars aangegeven sloot bevatte veel zwanebloemen.

5.4 Paarverblijven vleermuizen

In de paartijd zijn tijdens de twee avondbezoeken meerdere roepende gewone dwergvleermuizen gehoord en één roepende rosse vleermuis. De locaties betrof voor de roepende gewone dwergvleermuis in drie gevallen hogere (kantoor)gebouwen aan de zuidkant van de Plesmanlaan. Daarnaast was er nog een roepplek aan de achterzijde van enkele woningen aan het Jan Paetsplein, rond huisnummers 25-27. De rosse vleermuis riep vanuit een bermbossage met dicht opeenstaande bomen op de kruising van de Doctor Lelylaan en de Haagse Schouwweg (fig. 4).

6 CONCLUSIES

6.1 Conclusie boomvalk

Tijdens de gerichte boomvalkbezoeken zijn er geen boomvalken of nesten waargenomen. In de meeste gunstige tijd van het jaar is het hele plangebied meerdere uren bezocht en gecontroleerd op de soort en / of potentieel nest. Hieruit mag de conclusie getrokken worden dat er geen broedende boomvalken binnen het plangebied aanwezig zijn.

6.2 Conclusie rietorchis

De rietorchis is niet aangetroffen binnen het plangebied. Net ten noorden van het plangebied in de Verbeekstraat zijn enkele exemplaren van de bijenorches gevonden. Dit is een soort uit tabel 2 van de flora- en faunawet welke bij ruimtelijke ingrepen vrijstelling geniet voor artikel 8 t/m 12 van de flora- faunawet wanneer volgens een door EL&I goedgekeurde gedragscode wordt gewerkt. Voor de licht beschermde zwanebloem in de sloot langs de zuidelijk kant van de Plesmanlaan is bij ruimtelijke ingrepen geen ontheffing nodig. De klokjes en marjolein zijn uitgezaaid uit zaadmengsels voor verfraaiing van bermen en daarmee niet van wilde herkomst en daarmee niet beschermd.

6.3 Conclusie vleermuizen

Tijdens het onderzoek zijn foeragerende gewone dwergvleermuizen waargenomen op diverse plekken binnen het plangebied. Ook zijn er van deze soort vier paarverblijven aanwezig. Een rosse vleermuis had eveneens een paarverblijf binnen het onderzochte gebied. Van vleermuis vliegroutes was geen sprake.

6.4 Vrijstellingen en ontheffingen

Samengevat dient voor de paarverblijven van de hierboven besproken vleermuizen een ontheffing aangevraagd te worden voor de artikels 8 t/m 12 van de Flora- en faunawet indien de paarverblijven worden aangetast. Dit zal niet gelden voor de paarverblijven van de gewone dwergvleermuizen in de kantoren maar mogelijk wel voor de paarverblijfplaats van de rosse vleermuis. Op het moment van schrijven is niet duidelijk in hoeverre de bomengroep behouden zal blijven. Mocht de ingreep de plek van de bijenorches aantasten dan zal, wanneer niet gewerkt wordt volgens een goedgekeurde gedragscode, ook hier een ontheffing voor aangevraagd dienen te worden. Tenslotte geldt ten alle tijden de zorgplicht.

6.5 Ontheffingsaanvraag en mitigatie

Er zijn vaste verblijfplaatsen van enkele gewone dwergvleermuizen en een rosse vleermuis in het plangebied. Er zal alleen bij aantasting van de verblijfplaats van de rosse vleermuis bij de Dienst Regelingen (ministerie EL&I) een ontheffingsaanvraag moeten worden gedaan. Inhoudelijk wordt dit door de Dienst Landelijk Gebied bekeken. In deze aanvraag zullen mitigerende maatregelen moeten worden voorgesteld. Te denken valt daarbij aan bijvoorbeeld het plaatsen van nestkasten of het geschikt maken van eventuele nieuwbouw voor deze soorten. Vanuit het bevoegd gezag zal de eis zijn dat de werkzaamheden onder begeleiding van een deskundige (ecoloog) worden uitgevoerd.

7 GERAADPLEEGDE BRONNEN

- Atlas van de Nederlandse vleermuizen; H. Limpens, K. Mostert en W. Bongers, KNNV 1997;
- Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Broekhuizen, S. e.a. KNNV Uitgeverij, Utrecht 1992;
- Veldgids diersporen. Annemarie van Diepenbeek KNNV Uitgeverij, Utrecht 1999;
- Zoogdieren van West-Europa. Rogier Lange et al. KNNV Uitgeverij in samenwerking met de VZZ, Utrecht 1994.
- www.minlnv.nl [geraadpleegd op 19-september-2012].

BIJLAGE 1

Foto's plangebied (diverse veldinventarisatie)

BIJLAGE 2

Flora- en faunawet

Flora- en Faunawet

Sinds 1 april 2002 is de Flora- en faunawet van kracht. Deze wet vormt het wettelijke kader voor bepalingen die voorheen in verschillende wetten waren opgenomen, zoals de Vogelwet, de Jachtwet, de Wet bedreigde uitheimse diersoorten en een deel van de Natuurbeschermingswet (soortbescherming). Tevens is de Flora- en faunawet het nationale wettelijke kader waarin de bepalingen van EU-richtlijnen op het gebied van natuurbescherming (soorten) is omgezet naar nationaal recht. Doel van de Flora- en faunawet is het in stand houden van de planten- en diersoorten die in het wild voorkomen. Hiertoe is een groot aantal plant- en diersoorten beschermd. In principe mogen er geen handelingen worden uitgevoerd die schadelijk zijn voor de soort. Van de verbodsbeperkingen is onder bepaalde voorwaarden een ontheffing mogelijk. Voor alle soorten geldt er een 'zorgplicht': een ieder dient voldoende zorg in acht te nemen voor in het wild levende planten en dieren.

Verbodsbeperkingen volgens de Flora- en faunawet

- Artikel 8:* Het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.
- Artikel 9:* Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.
- Artikel 10:* Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, opzettelijk te verontrusten.
- Artikel 11:* Het is verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te versturen.

Daarnaast is *artikel 13* eventueel nog van belang in verband met verplaatsen van soorten. Het vervoeren en onder zich hebben van beschermde inheemse soorten is verboden.

Zorgplicht volgens de Flora- en faunawet:

- Artikel 2:*
1. Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor de in het wild levende dieren en planten, alsmede voor hun directe leefomgeving.
 2. De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in ieder geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor flora of fauna kunnen worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterwege te laten voor zover zulks in redelijkheid kan worden gevergd, dan wel alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd teneinde die gevolgen te voorkomen of, voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken.

Algemene Maatregel van Bestuur

Om de werking van de Flora- en faunawet minder star te maken is middels een Algemene Maatregel van Bestuur de regelgeving rond de Flora- en faunawet aangepast. Het belangrijkste gevolg is dat de procedures bij ruimtelijke ingrepen en bij bestendig gebruik en beheer aanzienlijk eenvoudiger worden, aangezien voor de meest algemene soorten er een vrijstelling van de verbodsbeperkingen komt (voor onder meer ruimtelijke ingrepen en bestendig gebruik en beheer). Bij het toepassen van de Flora- en faunawet wordt voortaan een onderscheid gemaakt in drie categorieën van beschermd soorten:

1. De algemene beschermd soorten waarvoor ten aanzien van activiteiten in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en bestendig gebruik en beheer een vrijstelling zonder nadere voorwaarden geldt.
2. De bedreigde beschermd soorten: voor een aantal soorten planten en dieren geldt een strikter beschermingsregime. Omdat ze in Nederland als bedreigd worden beschouwd. Vrijstelling geldt als op basis van een goedkeurde gedragscode wordt gewerkt. Ontheffing kan worden verleend als geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort.
3. De strikt beschermd soorten: alle vogelsoorten alsmede plant- en diersoorten die vermeld staan in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn of bij Algemene Maatregel van Bestuur zijn aangewezen als bedreigde soorten (genoemd in Bijlage 1 van het betreffende besluit). Voor verstoring (met wezenlijke invloed) van deze soorten kan geen vrijstelling of ontheffing worden verkregen. Voor bestendig gebruik en beheer geldt ook voor deze soorten een vrijstelling ten aanzien van de verbodsbeperkingen in artikelen 8, 9, 11 en 12, mits men werkt op basis van een door de minister goed gekeurde gedragscode. Voor het overtreden van verbodsbeperkingen bij ruimtelijke ingrepen is voor aangewezen bedreigde soorten altijd een ontheffing op grond van artikel 75 van de Flora- en faunawet noodzakelijk. Ontheffing kan alleen worden verleend als er geen andere bevredigende oplossing voorhanden is, er sprake is van een in de wet genoemde reden van openbaar belang en er geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort. Voor soorten uit Bijlage IV van de Habitatrichtlijn kan alleen nog ontheffing verkregen worden voor een belang dat is opgenomen in de Habitatrichtlijn. Hierdoor kan geen ontheffing meer aangevraagd worden op basis van 'werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling'. Voor vogels kan alleen nog ontheffing verkregen worden op grond van een belang dat staat in de Vogelrichtlijn. Dit houdt in dat naast belang j, ook geen ontheffing meer aangevraagd kan worden op basis van belang e 'dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten' meer aanvragen.